

Ds 2009:47

Reformen skydd mot olyckor

– en uppföljning med förslag till utveckling

Sammanfattning

En arbetsgrupp inom Regeringskansliet fick den 21 april 2009 uppdraget att genomföra en uppföljning av den reform av räddningstjänstlagstiftningen som lagen (2003:778) om skydd mot olyckor har inneburit. I uppdraget ingick att beskriva, analysera och värdera hur reformen, som har varit i kraft i drygt fem år, har förverkligats i första hand i kommunerna och i vilken grad intentionerna bakom reformen har uppnåtts. Även problem med genomförandet samt vilka stöd- och utvecklingsbehov som kan finnas för att förbättra och underlätta det fortsatta genomförandet skulle redovisas.

Den 30 juli beslutades om tillägg till arbetsgruppens direktiv som en följd av dödsbranden i Rinkeby. Arbetsgruppen skulle utöver grunduppdraget även beskriva, analysera och värdera hur arbetet med att stärka den enskildes förmåga avseende brandskydd i dag genomförs och kan stärkas, och därvid redovisa vilka eventuella problem med genomförandet samt vilka stöd- och utvecklingsbehov som kan finnas.

Arbetsgruppens samlade uppdrag enligt de två besluten skulle redovisas i form av en skriftlig rapport senast den 15 september 2009.

Arbetet har genomförts i form av genomgång av reformens förarbeten, framtagande av data och underlag som beskriver utvecklingen före och efter lagens tillkomst, genomgång och värdering av tidigare genomförda studier och rapporter, samt egna studier och analyser. Vidare har ett antal hearingar, enkäter, dialoger och intervjuer genomförts med ett stort antal aktörer inom arbetet med skydd mot olyckor. Myndigheten för sam-

hällsskydd och beredskap (MSB) har i arbetet bidragit med underlag och synpunkter.

Uppföljningen har fokuserats på de områden som innebar större förändringar i samband med införandet av lagen om skydd mot olyckor. Det gäller områdena brandskydd, införandet av nationella mål och handlingsprogram, utökat och samordnat arbete för skydd mot olyckor i kommunerna, beslut för anläggningar med farlig verksamhet, kommunernas arbete med olycksundersökningar och erfarenhetsåterföring, länsstyrelsernas tillsynsverksamhet samt kompetens och utbildning för kommunernas arbete med skydd mot olyckor. Vid genomförda hearingar har sotningsverksamheten (rengöring och brandskyddskontroll) varit en fråga som diskuterats flitigt av deltagarna. Arbetsgruppen har därför berört denna fråga i uppföljningen. Även frågorna om statlig räddningstjänst har berörts. Tilläggsuppdraget om hur den enskildes brandskydd kan stärkas har medfört att detta område behandlats särskilt.

Analysen av olycks- och skadeutvecklingen under den senaste tioårsperioden visar i huvudsak på en neråtgående trend, bortsett från problemområdena äldres olyckor och skolbränder. Arbetsgruppen föreslår därför att regeringen tar initiativ till att nationella, tvärssektoriella handlingsplaner för dessa två problemområden tas fram.

Sammanfattningsvis görs bedömningen att reformen har utvecklats i enlighet med intentionerna, men att utvecklingen i flera avseenden går långsamt.

Bedömningen är att lagstiftningen stöder och driver på arbetet, men att det återstår mycket arbete innan intentionerna i reformen fullt ut har uppnåtts. Utvecklingen är övervägande positiv, och det finns inga starka skäl för att nu föreslå förändringar i lagstiftning eller att slå samman olika lagstiftningar på säkerhetsområdet. Bland annat har det visat sig att den större förändringen på brandskyddsområdet med skriftliga redogörelser fungerar tillfredsställande och att utvecklingen går i rätt riktning. Likaså har utbildningssystemet för skydd mot olyckor i huvudsak kunnat tillgodose behoven av personal inom området,

både kvalitativt och kvantitativt. Arbetsgruppens slutsats är att reformens lagstiftning och utformning i övrigt är lämplig och accepterad av berörda parter. Tillämpningen behöver dock utvecklas, det gäller inte minst den kommunala styrningen av säkerhetsarbetet med mål, handlingsprogram, samverkan, genomförande, uppföljning och förbättring. I arbetet med handlingsprogrammen för den andra mandatperioden har i flera kommuner märkts en avmattning i intresse och engagemang för frågorna. Arbetet i tillämpningen behöver tillföras ny energi och stödåtgärder för att intentionerna i ett målstyrt och systematiskt förbättringsarbete ska uppnås.

Stödet till enskilda, för att de ska kunna ta sitt ansvar i säkerhetsarbetet enligt reformens intentioner, behöver utvecklas. Det gäller från central nivå till kommunal och lokal nivå avseende organisationer och verksamhetsutövare samt olika grupper ur allmänheten. Olika risker och riskgrupper behöver identifieras och kommunikationen anpassas till dessa. Inte minst kommunerna bör i sin planering utveckla och prioritera sina insatser på detta område. Det föreslås bl.a. att regeringen ger MSB i uppdrag att i bred samverkan ta fram en nationell strategi för hur brandskyddet kan stärkas genom stöd till enskilda i form av bl.a. förbättrad kommunikation med särskilda grupper, t.ex. i områden där det bor en hög andel utrikes födda. En sådan strategi berör många aktörer och kan kräva särskilda insatser från staten för att få genomslag.

Utifrån gjorda bedömningar av utvecklingsbehov föreslås en rad åtgärder för att intentionerna i lagstiftningen ska uppnås. Bedömningarna av hur intentionerna i reformen har uppnåtts, vilka utvecklingsbehov som finns samt, i övergripande form, förslag till åtgärder för att tillgodose dessa är sammanfattade i avsnitt 7.

